

ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКО ЦІННИХ ОЗНАК ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТУ

**Грицай Ф.І.,
здобувач СВО «Магістр»
факультету агротехнологій та екології**

**Науковий керівник –
Баган А.В., кандидат сільськогосподарських наук, доцент**

Ячмінь ярий вирощують в Україні як продовольчу, кормову і технічну культуру. Проте, за обсягом використання його продукції в народному господарстві він є, насамперед, однією з цінних зернофуражних культур, частина якої в балансі концентрованих кормів є значною.

Сільське господарство України має потребу в сортах ячменю, які мають високу врожайність, особливо призначені для інтенсивних технологій. Такі сорти повинні добре реагувати приростами урожаю на додаткові вкладення в агротехніку, в тому числі на підвищені дози добрив. Потрібні сорти для вирощування на багатих органічною речовиною осушених торф'яниках. У зонах з несприятливими ґрунтово-кліматичними умовами достатньо високий врожай багато в чому визначається стійкістю до таких умов. Тому необхідні посухостійкі сорти, а часто й жаростійкі для південних районів, холодостійкі для північних районів, стійкі до кислих ґрунтів у зонах поширення таких ґрунтів, солестійкі на засолених ґрунтах.

Дуже важливо мати сорти з оптимальним вегетаційним періодом. Для північних районів і районів з частими літніми посухами потрібні скоростиглі сорти. Для пересіву загиблих озимих важливо мати сорти, які мало знижують урожай при запізненні з посівом [2].

До властивостей, що визначають технологію вирощування і збирання, відносяться стійкість до вилягання, осипання, обламування колосів і стебел внаслідок ламкості вузлів, що часто спостерігається у ячменю. У низькостебельних сортів не можна допускати надмірного нахилу колосків, коли верхня частина колоса може потрапляти в ріжучий апарат під час обмолоту. Заслуговує уваги селекція безостих і фуражних форм ячменю, половину яких можна згодувати сільськогосподарським тваринам.

Сорти ячменю повинні бути стійкими до найбільш шкочинних хвороб і шкідників. Це завдання необхідно конкретизувати у відповідності до умов регіону, загальних заходів щодо захисту рослин і можливостей селекції. Створення таких сортів призвело б до зменшення витрат на протруювання насіння і сприяло б захисту зовнішнього середовища від забруднення. Селекція на стійкість до ураження деякими комахами (наприклад, шведською мухою) дуже складна, часто й неможлива.

Серед властивостей ячменю, потрібно відмітити стійкість до вилягання, пластичність, тобто здатність давати стабільні врожаї у роки з несприятливими погодними умовами і в різних районах, стійкість до

найбільш шкочинних хвороб (сажки, борошнистої роси, гелмінтоспоріозів, кореневих гнилей, карликової іржі).

Для вирішення проблеми підвищення урожайності та якості зерна ячменю необхідно створювати і впроваджувати в сільськогосподарське виробництво сорти, найбільш придатні для певних умов вирощування.

Найбільш адаптованими до ґрунтового-кліматичних умов різних зон України сорти ячменю вітчизняної селекції.

Кращі сорти ячменю ярого вітчизняної селекції складають 70% усіх зареєстрованих. Вони мають високий потенціал урожайності, досягаючи 8-9,5 т/га, високу стійкість до вилягання (8-9 балів) і до ураження збудниками основних хвороб під час штучного зараження (8-9 балів) [1, 3].

Створені нові сорти передають до державного сорто випробування, де їх оцінюють на відмінність від інших сортів, однорідність фенотипового прояву ознак, стабільність вираження ознак за роками, а також урожайність, масу 1000 зерен, тривалість вегетаційного періоду, стійкість до вилягання, посухи, обсіпання зерна і до ураження основними хворобами та пошкодження шкідниками, якість зерна за вмістом білка [4].

Таким чином, багатовіковий досвід землеробства показав, що один із найбільш надійних і економічно вигідних шляхів підвищення врожайності та якості польових культур – це створення і впровадження у виробництво нових сортів та гібридів, які відповідають вимогам сучасних прогресивних технологій вирощування.

Вирощування ячменю ярого в нашій країні має значне сортове різноманіття, яке періодично змінювалось. Широкого впровадження у виробництво у зоні Лісостепу отримали такі сорти як: Козак, Джерело, Докучаєвський 15, Мономах, Вакула, Адапт, Сталкер, Водограй, Геліос.

У наш час селекціонери створили багато сортів ячменю ярого, які відрізняються за відношенням до різних ознак, таких як: стиглість, потреба у волозі, потреба до родючості, схожість, посівні і сортові якості та ін.

Список використаних джерел:

1. Кириченко В. В. Спеціальна селекція і насінництво польових культур: навч. посібник. / В. В. Кириченко. – Х.: Ін-т рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН України, 2010. – 462 с.

2. Литвиненко М. А. Зернові культури. Стан та перспективи створення нових сортів і гібридів у наукових установах УААН / М. А. Литвиненко, О. І. Рибалка // Насінництво. – 2007. – № 1. – С. 3-6.

3. Манзюк В. Т. Напрями і результати досліджень з селекції сучасних сортів ярого ячменю / В. Т. Манзюк, М. Р. Козаченко, Н. І. Васько, О. В. Білинська, О. Г. Наумов, С. В. Весна. // Зб. наук. праць “Селекція польових культур”. – Харків, 2008. – С. 151-192.

4. Черчель В. Ю. Ячмінь – стан виробництва, нові сорти і можливості / В. Ю. Черчель, А. В. Алдошин, О. І. Лященко // Бюлетень Інституту сільського господарства Степової зони НААН України. – 2014. – № 6. – С. 42–47.
